

Nr 114.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 9 januari 1919 avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 222) föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande, för ändamålet beräkna under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, 150,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 11 mars 1919 till riksdagen avlåten proposition, nr 262, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1920

ej mindre ett förslagsanslag, högst, 105,950 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande under år 1920 av en social fortbild-

ningskurs för lärare m. fl. kronor 32,950: —

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 55 häft. (Nr 114.)

till anordnande under år 1920 av en s. k. allmän utbildningskurs	kronor	10,500: —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet.....	»	12,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	»	6,000: —
» främjande av Sveriges nationaltempels av Templarorden studie- och ungdomsverksamhet	»	4,500: —
» främjande av Nationalgodtemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	»	3,000: —
» främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet.....	»	3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	»	3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	»	6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	»	4,500: —
» främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet.....	»	15,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	»	1,000: —
» arvode åt en hos läroverks- och skolöverstyrelserna anställd konsulent för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande.....	»	2,000: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande.....	»	2,500: —

än även till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett reservationsanslag å 18,000 kronor;

dels till utarbetande och utgivande av ej mindre en handbok i nykterhetsfrågan än även en för lärare i nykterhetsfrågan avsedd handledning anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1920 ett reservationsanslag av 20,000 kronor;

dels ock medgiva, att uppkommande besparingar å anslagen till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en s. k.

allmän utbildningskurs må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Beträffande den i ämnet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *O. Olsson* väckt motion, nr 173, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett reservationsanslag å 20,000 kronor att användas till anordnande av bildningsaftnar och aftonunderhållningar för allmänheten genom de statsunderstödda studiecirklarna i enlighet med de bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *A. Modig* m. fl., nr 95, och den andra inom andra kammaren av herr *A. Janson* i Kungsör m. fl., nr 211, vari hemställts, att riksdagen må å tilläggsstaten för år 1919 uppföra ett anslag å 5,000 kronor till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1919 samt ett anslag å 4,000 kronor att tagas i anspråk i den mån sådant prövas nödvändigt för täckande av eventuell uppkommande brist i det av 1918 års lagtima riksdag anvisade anslaget för pedagogiska utbildningskurser i alkohollära med samhällskunskap och hygien under år 1919;

dels ock en inom andra kammaren av herr *D. Norman* och *P. A. Andersson* i Knäppinge väckt motion, nr 379, vari hemställts, att riksdagen må besluta, att de i propositionen nr 262 begärda anslagen må sättas till samma belopp, som beslutats av 1918 års riksdag, och att några nya anslag för ifrågavarande ändamål icke må av riksdagen beviljas.

I fråga om de av motionärerna till stöd för förslagen anförda skäl, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

De anslag i Kungl. Maj:ts förevarande framställning, vilka avse olika organisationers studie- och ungdomsverksamhet, skulle enligt förslaget utgå med 50 procents högre belopp än för innevarande år. Utskottet finner de skäl, departementschefen till stöd för förslaget i denna del anført, övertygande och vill för sin del förorda de ifrågasatta anslagshöjningarna. Härav följer, att utskottet ej kunnat biträda det av herrar Norman och Andersson i Knäppinge framställda ovanberörda yrkandet.

Till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande har Kungl. Maj:t föreslagit ett belopp av 18,000 kronor. Enligt

vad departementschefen i statsrådsprotokollet angivit, skulle skolöverstyrelsen i första hand utöva ledningen i fråga om denna verksamhet, och skulle centralförbundet för nykterhetsundervisning utses till byrå för densamma, därest ej alldeles särskilda förhållanden skulle föranleda överstyrelsen till annat beslut. Under ärendets förberedande behandling hade emellertid från socialstyrelsens sida vissa erinringar gjorts mot detta förslag. Socialstyrelsen höll nämligen före, att, då centraliserandet av föreläsningsförmedlingen vore en oundgänglig förutsättning för hithörande verksamhets förbilligande och utvecklande, det icke syntes vara med sunda organisationsprinciper förenligt att i Stockholm upprätthålla två byråer med väsentligen samma uppgift, den ena avsedd för populära föreläsningar i allmänhet, den andra speciellt för de nykterhetsfrågan berörande sådana. Även ur synpunkten av sparsamhet med statens och föreläsningsföreningarnas medel samt bättre utnyttjande av föreläsarnas tid ansåge socialstyrelsen det sålunda vara ändamålsenligast att låta förmedlingen av föreläsningar i nykterhetsfrågan omhänderhavas av de organ, vilka redan visat sig kunna med intresse och framgång utöva motsvarande uppgift i avseende å de allmänna populärvetenskapliga föreläsningarna. Då centralförbundets för nykterhetsundervisning centralbyrå icke utövade någon nämnvärd verksamhet på detta område, skulle därmed ingen reell inskränkning ske i denna. I allt fall kunde denna byrå, i den mån så befunes önskvärt, förmedla de till densamma anslutna organisationernas förbindelser med föreläsningsbyråerna och föreläsningskonsulenten.

I nu senast angivna hänseende har utskottet ej kunnat undgå finna, att socialstyrelsen till stöd för sin uppfattning anfört så vägande skäl, att utskottet ansett sig böra ansluta sig till dess mening. I avseende å det utav Kungl. Maj:t för ändamålet föreslagna beloppet har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Anslagen till anordnande under år 1920 av en social fortbildningskurs för lärare m. fl. å 32,950 kronor samt av en s. k. allmän utbildningskurs å 10,500 kronor anser sig utskottet böra tillstyrka. Likaså förordar utskottet det av Kungl. Maj:t föreslagna reservationsanslaget å 20,000 kronor till utarbetande och utgivande av ej mindre en handbok i nykterhetsfrågan än även en för lärare i nykterhetsfrågan avsedd handledning.

Mot anslaget å 1,000 kronor till underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek samt å 2,000 kronor till arvode åt en hos skolöverstyrelsen anställd konsulent för undervisnings- och

upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande har utskottet ej heller funnit anledning till erinran.

Till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet har föreslagits ett belopp av 15,000 kronor. På sätt ovan omför- mälts, hava motionsvis framställtts yrkanden om vissa tilläggsanslag för år 1919 för enahanda ändamål. Enär behovet av dessa tilläggsanslag icke synes hava blivit i motionerna ådagalagt, har utskottet icke ansett sig kunna biträda de härutinnan gjorda yrkandena. Mot det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet har utskottet intet att erinra.

Det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet å 2,500 kronor till under- stöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverk- samheten för nykterhetens främjande anser sig utskottet ävenledes böra tillstyrka.

Vad till sist angår det i herr Olssons ovanberörda motien framställda förslaget, anser utskottet detsamma icke äga ett sådant samband med frå- gan om nykterhetsundervisningens ordnande, att det bör upptagas till när- mare skärskådande vid prövning av nu förevarande proposition. I motio- nen beröres ett spörsmål av omfattande social natur, vilket i annat sam- manhang torde komma under riksdagens prövning och i allt fall bör be- dömas i samband med andra, detsamma mer närstående frågor än den, som nu är föremål för utskottets behandling. Utskottet har därför icke ansett sig kunna biträda det i sistberörda motion gjorda yrkandet.

Utskottet hemställer,

I) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar Normans och Anders- sons i Knäppinge ovanberörda motion

a) till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa under åttonde huvud- titeln på extra stat för år 1920

ej mindre ett förslagsanslag, högst, 105,950 kro- nor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande under år 1920 av en

social fortbildningskurs för lärare

m. fl. kronor 32,950: —

till anordnande under år 1920 av en s. k. allmän utbildningskurs ...	»	10,500 —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	»	12,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	»	6,000: —
» främjande av Sveriges nationaltempels av Templarordens studie- och ungdomsverksamhet	»	4,500: —
» främjande av Nationalgodtemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	»	3,000: —
» främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	»	3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	»	3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	»	6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet..	»	4,500: —
» främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	»	15,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	»	1,000: —
» arvode åt en hos skolöverstyrelsen anställd konsulent för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande	»	2,000: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och		

upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande..... kronor 2,500: —
än även till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett reservationsanslag å 18,000 kronor;

b) till utarbetande och utgivande av ej mindre en handbok i nykterhetsfrågan än även en för lärare i nykterhetsfrågan avsedd handledning anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1920 ett reservationsanslag av 20,000 kronor;

c) medgiva, att uppkommande besparingar å anslagen till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en s. k. allmän utbildningskurs må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

II) att herr O. Olssons ovanberörda motion icke må av riksdagen bifallas; samt

III) att herrar Modigs m. fl. och Jansons i Kungsör m. fl. ofvannämnda motioner ej heller må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 12 maj 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, O. M. Strömberg, G. M. H. Ekelund, A. C. Lindblad, O. Bergqvist, C. G. Ekman, H. G. W. Wrangel, J. L. Widell, E. A. Hallin, F. Berglund, J. S. Almer* och *J. Jeansson* samt

från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson, N. A. Nilsson* i Kabbarp, *A. Wiklund* i Brattfors, *A. Anderson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *J. Erlansson, A. Mossberg, O. Nilsson* i Örebro, *K. A. W. Björck* och *K. E. W. Söderhielm*.

Reservationer

av herrar *S. H. Kvarnzelius*, *C. G. Ekman*, *J. B. Eriksson* i Grängesberg och *J. Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»De anslag — — — yrkandet.

Till föreläsnings- och instruktionsverksamhet — — — 18,000 kronor.

I avseende å detta belopp har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Anslagen till — — — gjorda yrkandet»;

av herr *H. G. W. Wrangel*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den av herrar *D. Norman* och *P. A. Andersson* i Knäppinge i ämnet väckta motionen.